

2. Про внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України від 9 жовтня 2020 р. № 1109 : Постанова Кабінету Міністрів України від 16.12.2022 р. № 1384. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1384-2022-%D0%BF#Text> (дата звернення: 06.11.2023).

3. Про затвердження критеріїв визначення підприємств, які є критично важливими для функціонування системи правосуддя в особливий період : Наказ Державної судової адміністрації України від 16.03.2023 р. № 133. URL: [https://dsa.court.gov.ua/userfiles/media/new\\_folder\\_for\\_uploads/dsa/N\\_133\\_23.pdf](https://dsa.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/dsa/N_133_23.pdf) (дата звернення: 06.11.2023).

4. Про критичну інфраструктуру : Закон України від 16.11.2021 р. № 1882- IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2505-19#Text> (дата звернення: 06.11.2023).

5. Про організаційне та фінансове забезпечення діяльності органів судової влади : Рішення Ради суддів України від 30.08.2023 р. № 36. URL: <https://rsu.gov.ua/uploads/article/risenna-rsu-no-36-vid-30082023-p-af1d78172b.pdf> (дата звернення: 06.11.2023).

6. Про правовий режим воєнного стану : Закон України від 12.05.2015 р. № 389-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text> (дата звернення: 06.11.2023).

УДК 342

**Юлія ХЛИСТУН**

*здобувач освіти першого року навчання, спеціальність 081 - Право, третій науковий рівень доктор PhD кафедри права гуманітарно-правового факультету Національного аерокосмічного університету ім. М. С. Жуковського "Харківський авіаційний інститут", м. Харків, Україна, e-mail: hlystunjulia@gmail.com, ORCID: 0009-0000-5016-8694*

## **ПРАВОСУДДЯ ЯК СЕКТОР БЕЗПЕЧНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ ТА ЙОГО БЕЗПЕКА**

**Анотація:** У вказаній темі викладено бачення щодо поняття критичної інфраструктури, та його об'єктів. Зазначено, що правосуддя відносено до сектору критичної інфраструктури, та зазначені повноваження ДСА як органу у сфері його захисту, та висловлена позиція, що якщо конкретний суд увійшов до об'єкту критичної інфраструктури, то обов'язки щодо забезпечення його захисту покладаються фактично на операторів критичної інфраструктури, тобто в тому числі і на сам суд та на територіальні управління ДСА, що тягне за собою створення спеціального апарату, фахівці якого повинні проводити аналіз існуючих загроз та ризиків, та розробляти відповідні рекомендації щодо захисту об'єкту інфраструктури.

**Ключові слова:** критична інфраструктура, об'єкти критичної інфраструктури, сектор критичної інфраструктури, правосуддя, оператор критичної інфраструктури.

## **JUSTICE AS A SECURE INFRASTRUCTURE SECTOR AND ITS SECURITY**

**Abstract:** The specified topic outlines the vision of the concept of critical infrastructure and its objects. It is noted that justice belongs to the sector of critical infrastructure, and the powers

of the State Judicial Administration as a body in the field of its protection are indicated, and the position is expressed that if a specific court is included in the object of critical infrastructure, then the duties to ensure its protection actually rest on operators of critical infrastructure, that is, including the court itself and the territorial administration of the State Judicial Administration, which entails the creation of a special apparatus whose specialists must conduct an analysis of existing threats and risks and develop appropriate recommendations for the protection of the infrastructure object.

**Keywords:** critical infrastructure, critical infrastructure objects, critical infrastructure sector, justice, critical infrastructure operator.

Враховуючи події, які відбуваються на даний час, а саме збільшення негативних процесів природного та техногенного характеру, зростання терористичних актів, події на Сході та Півдні України починаючи з 2014 року, повномаштабне вторгнення держави-агресора РФ, що актуалізувало для нашої держави питання захисту інфраструктури, життєво важливої для безпеки людини, суспільства і держави – інфраструктури, яка в світовій практиці визначається як критична.

Поняття «критична інфраструктура» вперше з'явилась у директиві PDD-63 (Presidential Decision Directive), яка була підписана президентом Сполучених Штатів Америки Б. Клінтоном у 1996 році. Зазначеною Директивою критичну інфраструктуру було віднесено до національних життєво важливих інтересів, визначено цілі та сформовано концепцію зменшення її уразливості в громадському і приватному секторі. І найголовніше, закладено вимогу щодо забезпечення безпеки критичних елементів інфраструктури. Згодом питанням критичної інфраструктури та її безпеки почали приділяти увагу в інших країнах, зокрема: Німеччині, Великій Британії, Нідерландах, Чеській Республіці, Словаччині, Польщі, Угорщині та ін. Важливим у цьому процесі є те, що у деяких національних законодавствах при визначенні терміна «критична інфраструктура» акцентовано на функціях та послугах. Саме функції та послуги об'єктів критичної інфраструктури, якими забезпечують суспільство, бізнес та державу, є в основі визначення їх критичності, що дає методологічні можливості для встановлення критеріїв відбору елементів критичної інфраструктури та пріоритетності їх захисту [1, с. 6].

В різних країнах світу під поняттям «критична інфраструктура» розуміють об'єкти і системи, настільки важливі для забезпечення життєдіяльності людей і держави, дестабілізація роботи яких, не говорячи вже про колапс, призведе до тяжких негативних або навіть катастрофічних наслідків. При цьому, особливу небезпеку несуть каскадні ефекти, коли порушення в роботі одного об'єкту КІ приводять до порушень в роботі інших об'єктів і систем унаслідок їх взаємозалежності («ефект доміно») [2].

В Україні термін «критична інфраструктура» неодноразово використовувався в нормативно-правових документах, проте його визначення було відсутнє в чинному законодавстві. Вперше в офіційних документах України термін «критична інфраструктура» вжито у 2006 р. в тексті Рекомендацій парламентських слухань з питання розвитку інформаційного суспільства. В Стратегії національної безпеки «Україна у світі, що змінюється» (2012 р.) цей термін згадувався при визначенні шляхів зміцнення енергетичної безпеки та напрямів забезпечення інформаційної безпеки. В новій Стратегії національної безпеки України (2015 р.) термін «критична інфраструктура» використовується деталізованіше [1, с. 7].

На думку авторів зазначеної книги, «критична інфраструктура України – це системи та ресурси, фізичні чи віртуальні, що забезпечують функції та послуги, порушення яких призведе до найсерйозніших негативних наслідків для життєдіяльності суспільства, соціально-економічного розвитку країни та забезпечення національної безпеки» [1, с. 7].

В подальшому бачення змісту поняття «критична інфраструктура» законодавець виклав у тексті Закону України «Про критичну інфраструктуру», де остання визначається як сукупність об'єктів критичної інфраструктури [3].

Законодавець розкриває зміст поняття об'єктів критичної інфраструктури як об'єкти інфраструктури, системи, їх частини та їх сукупність, які є важливими для економіки, національної безпеки та оборони, порушення функціонування яких може завдати шкоди життєво важливим національним інтересам. Віднесення об'єктів до критичної інфраструктури здійснюється за сукупністю критеріїв, що визначають їх соціальну, політичну, економічну, екологічну значущість для забезпечення оборони країни, безпеки громадян, суспільства, держави і правопорядку, зокрема для реалізації життєво важливих функцій та надання життєво важливих послуг, свідчать про існування загроз для них, можливість виникнення кризових ситуацій через несанкціоноване втручання в їх функціонування, припинення функціонування, людський фактор чи природні лиха, тривалість робіт для усунення таких наслідків до повного відновлення штатного режиму. Для організації ефективного забезпечення безпеки і стійкості критичної інфраструктури з урахуванням специфіки забезпечення окремих життєво важливих функцій та/або послуг визначаються сектори критичної інфраструктури. Для секторів критичної інфраструктури визначаються особливості реалізації державної політики у сфері захисту критичної інфраструктури. Формування та реалізацію державної політики у відповідних секторах здійснюють секторальні органи у сфері захисту критичної інфраструктури. Секторальні органи у сфері захисту критичної

інфраструктури складають та ведуть секторальні переліки об'єктів критичної інфраструктури.

Перелік секторів критичної інфраструктури та суб'єктів, відповідальних за формування та реалізацію державної політики у відповідних секторах національної системи захисту критичної інфраструктури (далі - Перелік), визначається Кабінетом Міністрів України. У разі необхідності внесення змін до Переліку Кабінет Міністрів України переглядає та змінює його виходячи з критеріїв критичності, визначених цим Законом. До життєво важливих функцій та/або послуг, порушення яких призводить до негативних наслідків для національної безпеки України, належать, зокрема: здійснення правосуддя [3].

Правосуддя як сектор критичної інфраструктури з типом основної функції: здійснення правосуддя також знайшов своє відображення в Постанові КМУ, де органом у сфері його захисту було визначено ДСА [4].

Від так, на вказаному секторі зупинемось більш детально, оскільки всі суди в нашій країні не можуть припинити здійснювати правосуддя в умовах введеного воєнного стану, а його здійснення в умовах відсутності електропостачання, інтернет-зв'язку, безпечних місць для укриття під час здійснення обстрілів є майже неможливим, та призводить до його призупинення, що є недопустимим, та призведе до порушення прав та свобод людини і громадянина.

Також на вказане звернула увагу Рада суддів України усіх судів України, та зазначила, що навіть в умовах воєнного або надзвичайного стану робота судів не може бути припинена, тобто не може бути обмежено конституційне право людини на судовий захист [5].

Тому, на ДСА покладено обов'язок визначити окремі об'єкти – суди, які повинні підпадати під критичну інфраструктури, та їх перелік, та разом із оператором критичної інфраструктури має здійснити категоризацію об'єктів критичної інфраструктури своїх секторів (підсекторів) за Методикою категоризації об'єктів критичної інфраструктури, затвердженою постановою Кабінету Міністрів від 9 жовтня 2020 р. №1109 «Деякі питання об'єктів критичної інфраструктури» і подати інформацію до Реєстру об'єктів критичної інфраструктури.

Встановлені I, II, III, IV категорії критичності судів, ДСА подає їх до Держспецзв'язку для формування зведеного переліку об'єктів критичної інфраструктури, що затверджуються Кабінетом Міністрів України, та щомісяця подає оновлені відомості щодо них. Держспецзв'язку має право витребувати документи, на підставі яких було прийнято рішення щодо категоризації об'єктів критичної інфраструктури. У разі невідповідності

наданих документів законодавству у сфері захисту критичної інфраструктури Держспецзв'язку здійснює формування зведеного переліку об'єктів критичної інфраструктури без урахування таких об'єктів.

Відомості про об'єкти критичної інфраструктури, що містяться у зведеному переліку об'єктів критичної інфраструктури та секторальних переліках об'єктів критичної інфраструктури, є інформацією з обмеженим доступом, захист якої забезпечується відповідно до вимог законодавства [4].

Разом з цим, в подальшому оператори критичної інфраструктури, що в даному випадку є балансоутримувачами приміщень, у яких розміщуються суди, органи та установи системи правосуддя, протягом трьох місяців з дня внесення про об'єкт критичної інфраструктури забезпечують подання на погодження паспорта безпеки на об'єкт критичної інфраструктури до ДСА.

Паспорт безпеки на об'єкт критичної інфраструктури повинен в собі містити інформацію про ідентифікацію об'єкта та заходи щодо його захисту і безпеки, а також визначає перелік посад та відповідальних осіб, до завдань яких належать зв'язок та обмін інформацією з суб'єктами національної системи захисту критичної інфраструктури.

При цьому законодавець покладає саме на операторів критичної інфраструктури наступні обов'язки: 1) забезпечити захист об'єктів критичної інфраструктури; 2) невідкладно поінформувати відповідальних суб'єктів національної системи захисту критичної інфраструктури (секторальні та функціональні органи) про інциденти, що сталися на об'єктах критичної інфраструктури, які належать їм на праві власності або на іншій законній підставі; 3) завчасно, але не менше ніж за 30 календарних днів до дати зміни стану об'єкта критичної інфраструктури або його частини, інформувати уповноважений орган у сфері захисту критичної інфраструктури України про наміри змінити цільове призначення, режим функціонування чи намір передати права на об'єкт критичної інфраструктури та виконувати надані їм висновки та рекомендації; 4) щороку надавати інформацію про виконання повноважень відповідно до цього Закону за формою, визначеною Кабінетом Міністрів України [3].

Реєстр об'єктів критичної інфраструктури на даний час лише формується, та до нього будуть вноситись в першу чергу відомості про об'єкти критичної інфраструктури I та II категорії критичності, до якої суди не входять.

Підсумовуючи, зазначимо, що в даному випадку, віднесення сектору Правосуддя до об'єктів критичної інфраструктури є вкрай важливим та необхідним, оскільки правосуддя в Україні не може призупинитись, що може призвести до свавілля в суспільстві. Однак, якщо конкретний суд увійшов до об'єкту критичної інфраструктури, то обов'язки щодо забезпечення його

захисту покладаються фактично на оператив критичної інфраструктури, тобто в тому числі і на сам суд та на територіальні управління ДСА, що тягне за собою створення спеціального апарату, фахівці якого повинні проводити аналіз існуючих загроз та ризиків, та розробляти відповідні рекомендації щодо захисту об'єкту інфраструктури. Також, при організації безпеки конкретного суду необхідно враховувати його призначення та відповідно до цього створювати безпечні умови забезпечення важливих функцій держави в умовах воєнного стану.

### **Список використаних джерел:**

1. Зелена книга з питань захисту критичної інфраструктури в Україні : зб. міжнар. експерт. нарад / упоряд. Д. С. Бірюков, С. І. Кондратов. К. : НІСД. 2016. 176 с.
2. Про доцільність та особливості визначення критичної інфраструктури в Україні». Аналітична записка/Д.С. Бірюков. URL: <http://www.niss.gov.ua/articles/1026/>.
3. Про критичну інфраструктуру: Закон від 16 листопада 2021 р., №1882-IX. Редакція від 05.12.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1882-20#Text> (01.11.2023).
4. Деякі питання об'єктів критичної інфраструктури: Постанова КМУ від 9 жовтня 2020 р. № 1109. Редакція від 11.05.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1109-2020-%D0%BF#Text> (01.11.2023).
5. Рішення № 9 від 24 лютого 2022 р.: Рада Суддів України. URL: <https://rsu.gov.ua/uploads/news/risenna-rsu-no9-vid-240222-2de02988e4.pdf> (01.11.2023).